

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

นาย อัมรินทร์ จันทร์ทอง

A 4575047

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

คำนำ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์หลักของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี จังหวัดนครราชสีมาเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ใน ชุมชนของตนและนำความรู้และข้อมูลที่ได้จากชุมชนมาจัดทำเป็นสารนิพนธ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดย ใช้กรอบความคิดวิเคราะห์ของ CIPP MODELในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ้งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ผู้จัดทำหวังว่า สารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ให้กับท่านผู้อ่านไม่มากก็น้อยและหากมี ข้อบกพร่อง ผิดพลาดประการใดต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อัมรินทร์ จันทะฟอง

ผู้จัดทำ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อัมรินทร์ จันทร์ทอง : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
 ทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
 อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, 31 หน้า
 อาจารย์นิเทศก์ : นางสิริลักษณ์ ศีสูงเนิน

บทคัดย่อ

หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2544 และได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2544 มีสมาชิก 86 คน มีผู้กู้ทั้งหมด 63 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 987,000 บาทมีเงินออมสะสมจำนวน 16,117.75 บาท ผู้กู้นำไปประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ เลี้ยงโคนเนื้อ เลี้ยงโคนม ทำการเกษตร และค้าขาย มีคณะกรรมการกองทุนจำนวน 10 คน เป็นชาย 5 คน และหญิง 5 คน การประเมินโครงการในครั้งนี้ได้ใช้กรอบความคิดของสต็ปเฟิลบีม คือ CIPP MODEL ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบของกองทุน ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน และเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 โดยมีการศึกษาเป้าหมายของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน รูปแบบการประเมินแบบ CIPP MODEL เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปข้อมูล ซึ่งผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีดังนี้ คือ

กระบวนการดำเนินงานกองทุนพบว่ากองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 เมื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วได้มีการประชาคมชาวบ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการเข้ามาบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน และเปิดรับสมัครสมาชิก คณะกรรมการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุนและขอมติในที่ประชุมจากสมาชิกและคณะกรรมการร่วมกันดำเนินการตามที่วางไว้ในกฎระเบียบ มีการฝากเงินออมสะสมและการถือหุ้น เมื่อกองทุนหมู่บ้านได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทแล้ว คณะกรรมการได้เปิดรับสมัครสมาชิกผู้ขอู้ พิจารณาเงินกู้ ปลดปล่อยเงินกู้ จัดทำแบบคำขอกู้ จัดการตรวจสอบโครงการที่สมาชิกขอู้เงินไปดำเนินการประกอบอาชีพถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ แล้วนำผลที่ได้รายงานต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

อย่างสม่ำเสมอ ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวก พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพตามความถนัดมาก่อน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นการดำเนินกิจการธุรกิจชุมชนโดยการพึ่งพาตนเอง นำพาไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยด้านลบ พบว่า ชาวบ้านบางส่วนเป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน และนายทุนที่คิดอัตราดอกเบี้ยสูง เนื่องจากต้องนำเงินที่กู้ยืมมาใช้จ่ายภายในครอบครัว จึงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและขอกู้เงินกองทุนไปเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้การลงทุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ จึงไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้านสาธารณะประโยชน์ อยู่ร่วมกันอย่างสงบ หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด ผู้นำชุมชนเข้มแข็งนำพาไปสู่ความผาสุกของหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านรู้จักหน้าที่ของตนเองในการดำเนินกิจการในการประกอบอาชีพ ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการในเรื่องต่างๆ เป็นอย่างดี นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในชุมชนของตนเอง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....*สุรินทร์ จันทะพล*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*ค.ค.*.....

ลายมือชื่ออาจารย์นิเทศก์.....*ค.ค.*.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการสอบ และอาจารย์นิเทศก์ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมิน โครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร. สฤษดิ์ ศรีขาว)

อาจารย์นิเทศก์

(นาง สิริลักษณ์ ดิสูงเนิน)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมิน โครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ๙ เดือน ๙ ค.ศ. 2545 พ.ศ.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัยข้อมูล ได้แก่

- รองศาสตราจารย์ ดร. ไทย ทิพย์สุวรรณกุล อาจารย์ที่ปรึกษา
- อาจารย์ ดร.สฤณี ศรีขาว อาจารย์ที่ปรึกษา
- อาจารย์สิริลักษณ์ คีสูงเนิน อาจารย์นิเทศก์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

- นางสุนทรี ใจสุทธิ พัฒนาการอำเภอ นายสมภพ สนองฝัน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ ที่ได้ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานและคณะกรรมการกองทุน ประชาชนในหมู่บ้านที่ได้ให้ความสะดวกในการอนุเคราะห์เอกสารและข้อมูลต่างๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่เป็นกำลังใจช่วยให้ผู้ศึกษาจัดทำสารนิพนธ์ประสบความสำเร็จด้วยดี

อัมรินทร์ จันทะพอง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
หน้าอนุมติ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีการดำเนินการ	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับในการประเมิน โครงการ	2
บทที่ 2 ปรัชญาบรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544	5
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7	6
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	6
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน	6
การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุน	7
หลักการประเมิน โครงการแบบซัพพโม่เดล	7

	๗
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	9
วิธีการประเมินโครงการ	9
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	10
ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ	11
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	14
การเก็บรวบรวมข้อมูล	15
การวิเคราะห์ข้อมูล	15
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	16
ผลการประเมินบริบทชุมชน	16
บริบทระดับประเทศ	16
ความยากจนของประเทศ	16
นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)	18
ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ	18
สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน	19
ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน	19
บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท	20
ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ	21
บริบทระดับท้องถิ่น	21
ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	21
สภาพปัจจุบัน	22
ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7	22
ด้านวัฒนธรรม	22
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	23
ผลการประเมินหน่วยระบบ A การบริหารจัดการกองทุนและ	
การแนะนำส่งเสริมผู้กู้	23
ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยประเมินผลผลิตการดำเนิน	
กิจการของผู้กู้	25
ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	26
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	26

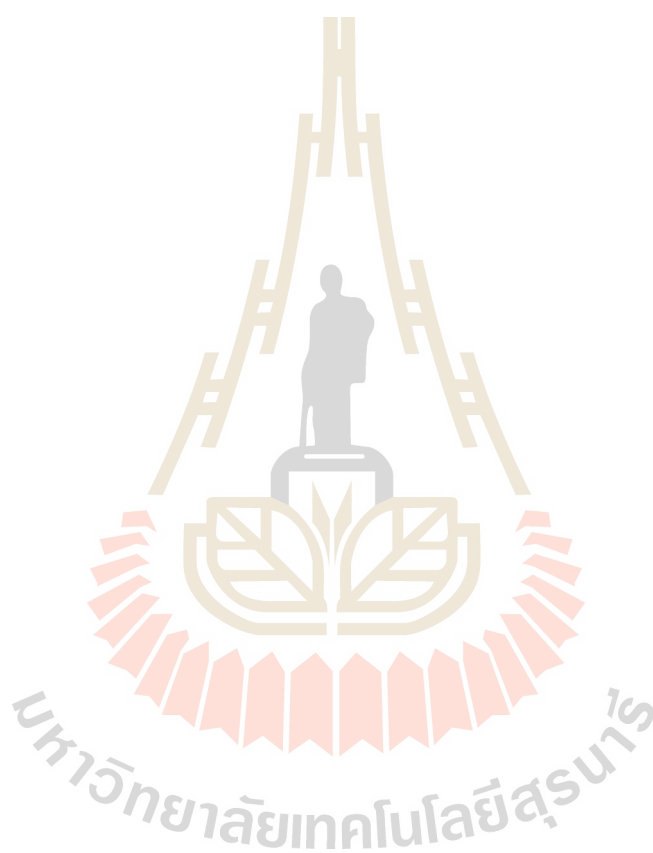

บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	29
สรุป	29
ข้อเสนอแนะ	30
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม	10
แผนภาพที่ 2 กราฟแสดงจำนวนคนจน (ล้านคน) ในปีต่างๆ	17

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7	11
ตารางที่ 2 สถิติคนคนในปีต่างๆ	17

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากสภาพปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย การพัฒนาประเทศจึงมุ่งเน้นไปในทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ควบคู่กับการพัฒนาสังคมแบบบูรณาการ โดยพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และได้นำเอาหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ สามารถทำให้เกิดชุมชนพึ่งตนเองและเกิดความเข้มแข็งในหมู่บ้านและชุมชน

เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้แถลงนโยบายเร่งด่วนคือการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นโครงการหลักของรัฐบาลที่จะใช้เป็นมาตรการในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว เพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ กระจายโอกาสให้กับประชาชน พร้อมทั้งให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเข้มแข็งในด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เคยเป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 4 โดยประชาชนส่วนใหญ่ย้ายมาจาก หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 2 ตำบลมะเกลือใหม่และตำบลมะเกลือเก่า ซึ่งพื้นที่เดิมมีที่ดินทำกิน ไม่เพียงพอ จึงได้อพยพเพื่อมาจับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตรและอยู่อาศัย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 และหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ได้ขอขึ้นทะเบียนหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2533 เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานาน ความพร้อมในด้านอื่น ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มสวัสดิการต่าง ๆ ในหมู่บ้านมีความพร้อมแล้ว ด้านสาธารณูปโภคก็เพียงพอในระดับหนึ่ง และต้องการจะพัฒนาตนเองไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ กินดีอยู่ดี จึงได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น โดยคัดเลือกคณะกรรมการและเปิดรับสมัครสมาชิก เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดสรรโอนเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ได้รับจัดสรรโอนเงินเข้าหมู่บ้านแล้ว เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีและปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7

กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ใช้แบบความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพพีโมเดล” (CIPP MODEL) ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินในระดับต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ย่อยต่อการตัดสินใจ โดยมีความหมาย ดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context Evaluation	คือ	การประเมินสภาวะแวดล้อม
I	ย่อมาจาก	Input Evaluation	คือ	การประเมินสภาวะเบื้องต้น
P	ย่อมาจาก	Process Evaluation	คือ	การประเมินกระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product Evaluation	คือ	การประเมินผลผลิต

วิธีการดำเนินการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีขั้นตอนการประเมิน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเป้าหมายของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7
2. ศึกษารูปแบบการประเมินโครงการแบบซีพพีโมเดล (CIPP MODEL)
3. ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้
6. สรุปผลการประเมินโครงการและรายงานในรูปแบบของสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการประเมินโครงการ

1. ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานและการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7
2. ทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข

3. ทราบถึงประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7
4. ทราบถึงความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7

บทที่ 2

ปฏิสน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีเอกสารรายงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาล โดยมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนระดับล่าง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมทั้งจัดการบริหารให้เป็นเงินกองทุนหมุนเวียนกระตุ้นเศรษฐกิจ ภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความพร้อมทั้งคนและครัวเรือน มีการควบคุมดูแลกันเอง การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนต่างๆของหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน เป็นไปตามแนวทางในการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุน ในด้านวิชาการและการจัดการกองทุน และมีการติดตามและประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่ง

พาดตนเองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

4.ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ได้แก่ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย ประธาน รองประธานคนที่หนึ่ง รองประธานคนที่สอง รองประธานคนที่สาม เลขานุการและคณะกรรมการ ในการประชุมของคณะกรรมการต้องมีการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบายและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นส่วนหนึ่งของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ ในการปฏิบัติงานตามนโยบายการบริหารงานของคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน และให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงานกองทุน รวมทั้งดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7

กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ประกอบด้วย ที่ตั้งของกองทุน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน คุณสมบัติของสมาชิกและการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าหุ้น คณะกรรมการกองทุน ประเภทของการกู้ยืมเงิน การอนุมัติและทำสัญญาเงินกู้ การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

แบบติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

แบบติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนเป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คือ จะต้องมียี่สิบห้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (รายละเอียดดังภาคผนวก ก)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการจัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน เปิดบัญชีกับธนาคาร เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความมั่นใจ การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการบริหารกองทุน การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสมาชิกกองทุน การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน (รายละเอียดดัง ภาคผนวก ก)

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมี ดังนี้ คือต้องเป็นคนชื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร รักยาคำพูด ตั้งใจทำมาหากิน ไม่เคยโกงเงินคนอื่น ไม่เสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้ และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ บุคคลที่จะค้าประกันควรมีฐานะทางการเงินดีพอที่สามารถชำระหนี้แทนได้หรือต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ หรือถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้าประกันก็ต้องมีสภาพค่างสูงคือสามารถขายได้ง่ายและรวดเร็ว และควรกำหนดว่าจะให้กู้ได้กี่เปอร์เซ็นต์ของราคาประเมินหลักทรัพย์ เพื่อให้มีส่วนต่างสำหรับดอกเบี้ยที่จะเกิดขึ้นหากต้องมีการบังคับเอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อชำระหนี้ มีความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาจากรายได้ การกู้เงินไปควรประมาณการรายได้ รายจ่ายแต่ละเดือนว่าเพียงพอจะชำระหนี้ได้หรือไม่ ภาวะตลาดสำหรับสินค้าต้องพิจารณาว่าสินค้าหรือธุรกิจนั้นมีตลาดรองรับหรือไม่ มีปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิตหรือไม่ ทำเลที่ตั้งของกิจการเป็นอย่างไร มีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมว่าอยู่ใกล้หรือไกล แหล่งวัตถุดิบและแหล่งที่จะขายสินค้ามากเพียงใด ผู้ขอสินเชื่อควรมีเงินลงทุนของตนเองจำนวนหนึ่ง ที่เตรียมสะสมไว้สำหรับประกอบธุรกิจในส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ เช่น ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกร ปัญหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูงขึ้นเพราะขาดแคลน มีแนวทางป้องกันและแก้ไข

หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินบริบทชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อม โดยจะศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและผลกระทบก่อนการดำเนินโครงการ เก็บข้อมูลบริบทชุมชน จัดเวทีเพื่อทำแผนแม่บทชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC หรือ FSC เก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักสถิติในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ตัดสินใจในการวางแผนโครงการและเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการไปแล้ว

2. การประเมินสถานะเบื้องต้น (Input Evaluation) โดยการประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้ว สามารถช่วยให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยจะศึกษาและทำความเข้าใจในนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของรัฐเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วิเคราะห์ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนจากการสังเกต สัมภาษณ์ และวิเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดโครงสร้างของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อบันทึกสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐานและค้นหาข้อบกพร่องของโครงการ เช่น ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง การบริหารหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข อีกทั้งมีข้อมูลเสนอแนะองค์กรหรือบุคคลที่ได้เงินกู้ให้สามารถนำเงินมาดำเนินการ พัฒนาอาชีพ กิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการจัดเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคม เพื่อใช้ตัดสินใจในการปฏิบัติงานระหว่างการประเมินโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีผลกระทบอะไรบ้าง ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการประเมินคุณค่าของโครงการ โดยรวม เพื่อใช้ตัดสินใจในการทบทวนโครงการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ใช้รูปแบบวิธีการประเมินเชิงระบบ ของสตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้

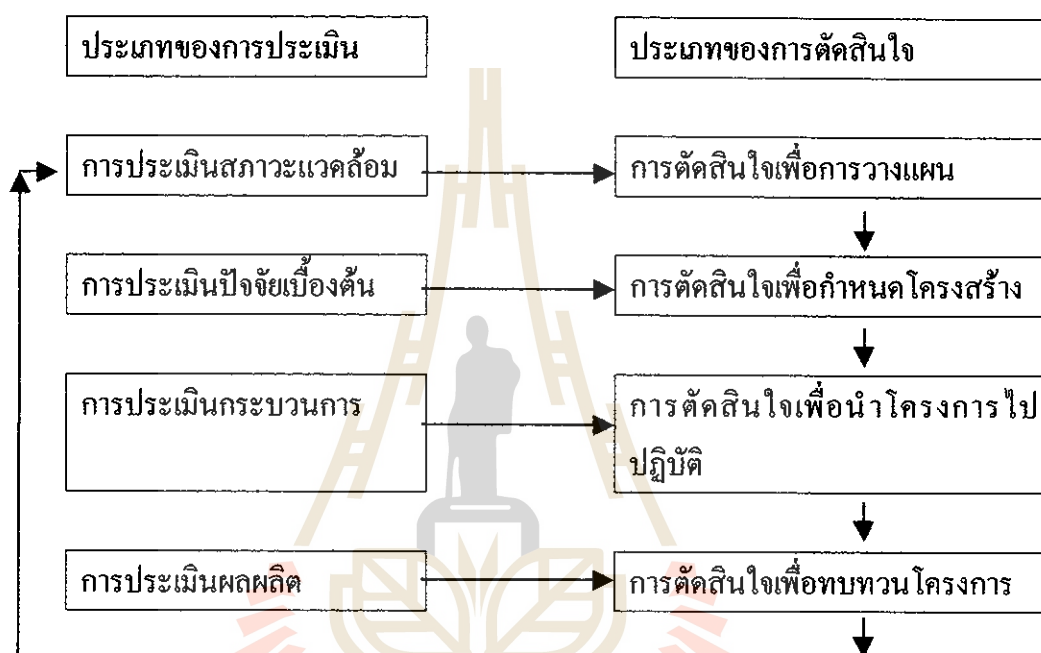
1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินที่อยู่ของหมู่บ้านและชุมชนคือ บริบทชุมชน ซึ่งหมายถึง สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชน รวมถึงกองทุนหมู่บ้าน
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของระบบการบริหารจัดการกองทุนและระบบการทำกิจกรรมของสมาชิกผู้ถือหุ้นกองทุนหมู่บ้าน
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองระบบ คือ ระบบบริหารจัดการกองทุนและระบบการทำกิจกรรมของสมาชิกผู้ถือหุ้นกองทุนหมู่บ้าน
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นของการบริหารจัดการกองทุนและการแนะนำ ส่งเสริมสมาชิกผู้ถือหุ้นกองทุนและการติดตามผลการดำเนินงานของสมาชิกผู้ถือหุ้นกองทุนหมู่บ้าน

นอกจากนี้ได้เสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่จะประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

แผนภาพ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีประชากร 86 หลังคาเรือน แบ่งเป็นชาย 217 คน หญิง 187 คน รวมทั้งสิ้น 404 คน มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการทางสถิติตามตาราง Krejcie และ Morgan (รายละเอียดดังภาคผนวก ค) กำหนดจำนวนประชากร 86 ครัวเรือน ต้องมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 ครัวเรือนในหมู่บ้าน โดยกลุ่มเป้าหมายนั้น ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและประชากรหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 และได้เลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งเป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่อาศัยหลักการความน่าจะเป็นที่ประชากรมีโอกาสถูกสุ่มเท่าๆกัน โดยการสุ่มแบบบังเอิญหรือเป็นการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมายแบบกระจายในทุกพื้นที่ของหมู่บ้านจำนวน 70 ครัวเรือน

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable) หมายถึง คุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่มีค่าตัวแปรเปลี่ยนแปลงในรูปของปริมาณหรือคุณภาพตั้งแต่ 2 ค่าขึ้นไป เช่น คน วัตถุ เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือสถานที่

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ด้องประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา นั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ มีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7

สิ่งที่ต้องการวัด	ตัวชี้วัด	ตัวแปร
1. เงินกองทุนหมุนเวียนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน	1. เงินกองทุนหมุนเวียน	1. เงิน 1 ล้านบาท 2. จำนวนผู้ขอกู้ 3. จำนวนผู้ที่กู้ได้ 4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
	2. การมืออาชีพที่มั่นคง สร้างงานสร้างรายได้	1. ความรู้ความสามารของผู้กู้ 2. สถานที่และวัตถุดิบ 3. การทำกิจการดูวิธี 4. การหาตลาดที่ดี 5. การทำบัญชี 6. รายได้ครอบครัว 7. การกลับคืนเงินของประชาชน
2. วัดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน	1. การพิจารณาเงินกู้	1. คณะกรรมการกองทุน 2. ระเบียบข้อบังคับและหลักเกณฑ์ที่ให้ประกอบการพิจารณา 3. จำนวนผู้ขอกู้ 4. จำนวนผู้ที่กู้ได้
	2. การจัดทำบัญชี	1. มีบัญชีบัน 2. มีความถูกต้อง 3. มีเอกสารอ้างอิงตรวจสอบได้

สิ่งที่ต้องการวัด	ตัวชี้วัด	ตัวแปร
<p>3. กระบวนการพึ่งพาตนเองและเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน</p> <p>4 ศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ</p>	<p>3 การติดตามตรวจสอบผู้รู้</p> <p>4 การมีอาชีพที่มั่นคง สร้างงานสร้างรายได้</p>	<p>1 คณะกรรมการ</p> <p>2. ผู้รู้ประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์</p>
	<p>1 การเรียนรู้ของประชาชน</p> <p>2 การสร้างและพัฒนาความคิดเพื่อการแก้ไขปัญหา</p> <p>1 รายได้</p> <p>2 หนี้สิน</p>	<p>1. มีความรู้ความสามารถ</p> <p>2 มีประสบการณ์</p> <p>3 มีความเสียสละ</p> <p>4 มีความซื่อสัตย์</p> <p>5 มีการประชุมสม่ำเสมอ</p> <p>1 ระดับการศึกษา</p> <p>2 สุขภาพ</p> <p>3 แหล่งความรู้</p> <p>4 ความสนใจในข่าวสารข้อมูล</p> <p>1. การเกิดกิจการใหม่ๆขึ้นในท้องถิ่น</p> <p>2 การขยายกิจการของผู้รู้</p> <p>3 ทัศนคติวิธีทำงานของผู้รู้</p> <p>1. การมีงานทำ</p> <p>2 การประกอบอาชีพ</p> <p>3 ผลผลิต</p> <p>1 ทรัพย์สินของผู้รู้</p> <p>2. การเพิ่มหรือลดของหนี้สินในระบบ</p> <p>3. การเพิ่มหรือลดของหนี้สินนอกระบบ</p> <p>4 ผู้มี</p> <p>5 การส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ</p> <p>6 รูปแบบของกิจกรรม</p> <p>7 ผลที่เกิดจากการรวมกลุ่ม</p>

สิ่งที่ต้องการวัด	ตัวชี้วัด	ตัวแปร
5. ศักยภาพและความเข้มแข็งทางค่านิยม	3.การรวมกลุ่มทางอาชีพ 1. ความสามัคคีของชุมชน 2. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3. ครอบครัวอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	1. ผู้นำ 2. วัฒนธรรมประเพณี 3. การรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน 4. การเข้าร่วมประชุมประชาคม 5. วิถีชีวิต 6. ทักษะ 7. ค่านิยม 1. จำนวนผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับความช่วยเหลือ 1. จำนวนผู้อพยพไปทำงานต่างถิ่น 2. จำนวนผู้ศึกษาเฉพาะกิจ 1. การประสานงานระหว่างกลุ่ม 2. กิจกรรมพัฒนาเครือข่าย
6.องค์การเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงกันระดับหมู่บ้านระดับตำบลและระดับประเทศ	1. กลุ่มที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย	1. รายได้ 2. ต้นทุน 3. ผลผลิต 4. ตลาด 5. วิธีการดำเนินงานกิจกรรม
7.ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน	1. การมีอาชีพมั่นคง 2. การพึ่งพาตนเอง 3. ความสามัคคี	1. อาชีพ 2. ครอบครัว 1. การเรียนรู้ 1. ผู้นำ 2. วัฒนธรรมประเพณี 3. วิถีชีวิต 4. ทักษะ 5. ค่านิยม

สิ่งที่ต้องการวัด	ตัวชี้วัด	ตัวแปร
	4.ผู้ทำ	1 ความรู้ความสามรถและประสบการณ์ 2 แนวทางการพัฒนา 3 ความกระตือรือร้น 4 ทักษะ 5 การเอาใจใส่ดูแลลูกบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ

1. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ตามวัตถุประสงค์ของการสังเกต โดยจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทันทีที่สังเกตเห็น ได้แก่ บร. 2 บร.5 บร.9 บร.10 และบร.12

2. แบบสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล แต่ไม่ให้นักลนั้นรู้สึกตัวว่าถูกสังเกต สามารถบันทึกข้อมูลได้ทันที ได้แก่ บร.2 บร.5 บร.9 และบร.10

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) จัดทำเป็นคำถามที่มีตัวเลือกให้ตอบ จัดทำขึ้นเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ บร.2 บร.3 บร.9

4. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเจาะลึกในแต่ละเรื่องที่ต้องการทราบใช้ค่อนข้างมากและเป็นแบบเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการนำไปสรุป ได้แก่ บร.1 บร.6 บร.8 และบร.12

5. การวิเคราะห์จากเอกสาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ ได้แก่ การเก็บข้อมูล บร.1 จากเอกสาร แบบสำรวจข้อมูลจำเป็นพื้นฐานของหมู่บ้าน (จปฐ.) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช2ค.) บร.7 วิเคราะห์จากข้อมูลในบร.2 และบร.9

6. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน เป็นการเก็บข้อมูลจากการประชุม โดยกำหนดหัวข้อที่จะทำการประชุมทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เช่น บร.5 บร.6 บร.10 และบร.12

หมายเหตุ แบบรายงาน บร.1- บร.12 สามารถดูรายละเอียดได้จากภาคผนวก ข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ในการประเมิน สามารถเก็บรวบรวมได้จาก

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ได้โดยตรงจากการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลหรือแบบรายงานต่างๆ และการจัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆ และบทความที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ประเมินเลือกใช้ โดยจะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลจำเป็นพื้นฐานของหมู่บ้าน (จปฐ.) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช 2ค.) แผนพัฒนาตำบลระยะใกล้ใหม่ ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มา จัดให้เป็นระบบ เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสรุปผล โดยจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือประเด็นที่ประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อนำไปตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ โดยการใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและค่าสัดส่วนร้อยละในการสำรวจจำนวนประชากร อายุ จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนรายได้ของประชากร เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการเขียนบรรยายความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดแล้วสรุปผลการประมวลความคิดเห็นนั้นๆ โดยใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดเวทีประชาคม จากการสัมภาษณ์ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการประเมินบริบทชุมชน

บริบทระดับประเทศ

ความยากจนของประเทศ

ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยยังคงเป็นเรื่องที่สะสมมานาน และมีแนวโน้มจะขยายมากขึ้น โดยเกิดจากสาเหตุสำคัญสองประการ ประการแรก คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาเฉพาะหน้า เช่น การที่ประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนที่เคยมีรายได้มีเงินส่วนนั้นลดลงไป หรือเกษตรกรที่มีรายได้ค่อนข้างน้อยอยู่แล้ว หากราคาสินค้าเกษตรตกลงก็จะเกิดปัญหามากขึ้น ประการที่สอง คือ ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่เอื้ออำนวยแก่ประชาชนที่เป็นระดับหน่วยย่อยๆ ของสังคม เช่น นโยบายเรื่องการพัฒนาเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นต้น (ทิมขำ เศรษฐกิจ, 2545)

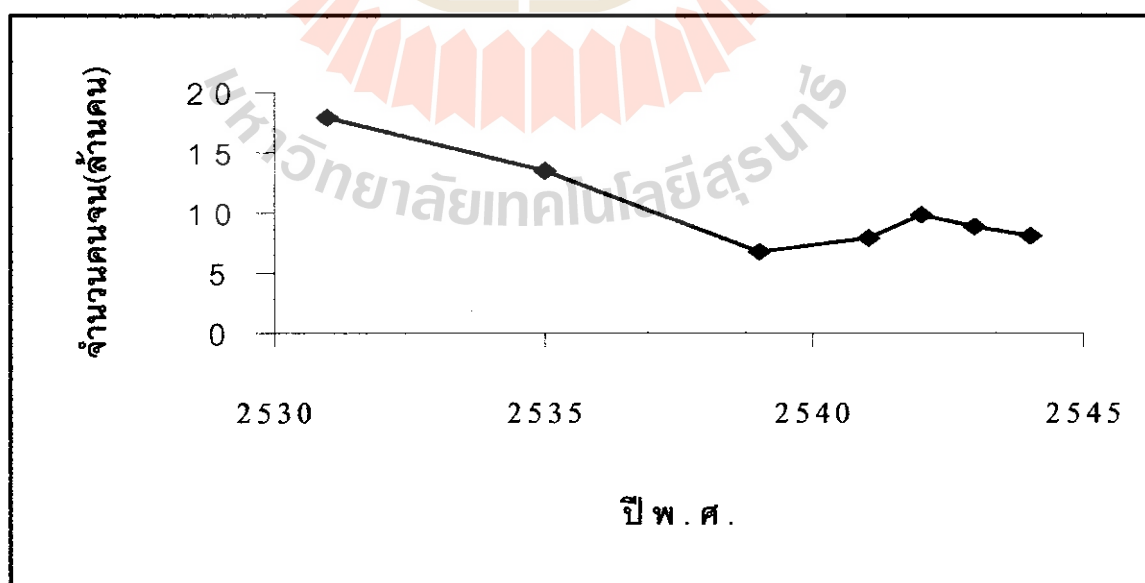
รายได้ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มคนที่มีฐานะมั่งมีและยากจน ในปี พ.ศ.2539 คนจนลดลงเหลือเพียง 6.8 ล้านคน แต่หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 ทำให้คนจนในปี พ.ศ.2543 เพิ่มขึ้นเป็น 8.9 ล้านคน โดยแบ่งเป็น “กลุ่มคนจนมาก” เพิ่มขึ้น 1.8 ล้านคน และ “กลุ่มคนเกือบจน” ที่พร้อมจะเปลี่ยนสภาพเป็นกลุ่มคนจนได้ตลอดเวลาเพิ่มขึ้น 0.2 ล้านคน ทำให้ความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมที่เพิ่มขึ้นด้วย (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ธีปรัตน์ วัชรานุกรและวิณา เตชะพนาคกร, 2544)

ตารางที่ 2 สถิติคนจนในปีต่างๆ

ปี	เส้นความ ยากจน (บาท/เดือน)	สัดส่วน คนจน (ร้อยละ)	จำนวน คนจน (ล้านคน)	สัดส่วนคนจนจำแนกตามพื้นที่(ร้อยละ)		
				เทศบาล	สุขาภิบาล	ชนบท
2531	473	32.6	17.9	8.0	21.8	40.3
2535	600	23.2	13.5	3.6	12.7	29.7
2539	728	11.4	6.8	1.6	5.8	14.9
2541	878	13.0	7.9	1.4	7.5	17.3
2542	886	15.9	9.9	1.3	8.8	21.5
2543	882	14.2	8.9	1.5	8.4	19.1
2544	916	12.96	8.16	5.5*		16.57

หมายเหตุ : ปี 2544 เป็นข้อมูลเบื้องต้น (* เขตเมือง)

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดยสำนักคิดตามประเมินผลการพัฒนา ศสช.

แผนภาพ 2 กราฟแสดงจำนวนคนจน (ล้านคน) ในปีต่างๆ

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

SMEs (Small and Medium Enterprises) หมายถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยได้แยกประเภทธุรกิจเป็น 4 ประเภท คือ ผลิตสินค้า บริการ คำส่งและคำปลีก และใช้สินทรัพย์ถาวรรวมเป็นเกณฑ์แบ่งโดยกำหนดให้ธุรกิจขนาดเล็กมีทรัพย์สินถาวรระหว่าง 30-50 ล้านบาทตามแต่ประเภทกิจการ ส่วนวิสาหกิจขนาดกลางกำหนดให้มีขนาดสินทรัพย์ถาวรระหว่าง 60-120 ล้านบาท นับเป็นรูปแบบพื้นฐานของวิสาหกิจไทย ในปัจจุบันมีกิจการที่จัดเป็น SMEs คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของวิสาหกิจทั้งหมด จากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ที่มิบทบาทต่อการพัฒนาประเทศเริ่มทบทวนแนวทางใหม่ คือ ความสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้มุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจด้วยกลไกการเติบโตของบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทข้ามชาติ โดยละเลยการพัฒนา SMEs ทั้งที่ภาคการผลิตของไทยประกอบด้วยโรงงานและแรงงานที่อยู่ในกลุ่ม SMEs เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพัฒนา SMEs จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2525-2544) แต่การพัฒนาขาดความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยเป้าหมายของการพัฒนาธุรกิจ SMEs เพื่อเป็นเครื่องมือกระจายการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในท้องถิ่น มากกว่าที่จะเน้นการสร้างการแข่งขันของตัวธุรกิจ SMEs ดังนั้น นโยบายและมาตรการสนับสนุนจึงเป็นลักษณะให้การช่วยเหลือทางการเงินและการฝึกอบรมอาชีพ อย่างไรก็ตาม ภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ และกระแสดอลลาร์โลก ส่งผลให้ SMEs ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากการขาดขีดความสามารถในการผลิต การตลาด การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี บุคลากร และระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ โดยเฉพาะด้านคุณภาพและมาตรฐานสินค้า (กลุ่มงานประสานแผนอุตสาหกรรม, 2542)

ภาวะการขาดดุลการค้า

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยที่เกิดขึ้นในปี 2540 นั้น เริ่มจากความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกได้ลดลงจากเดิมที่เคยขยายตัวมากกว่าร้อยละ 20 ภาคเอกชนบางรายไม่สามารถชำระหนี้ต่างประเทศได้ทันตามกำหนด ภาวะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการเสนอขายสินตลาด ส่งผลให้ธุรกิจซบเซา และก่อให้เกิดหนี้เสียจำนวนมากในสถาบันการเงิน เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทย ประสพปัญหาทุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดลงมาก กระทั่งต่อการชำระหนี้ ค่าสินค้ากับต่างประเทศ พร้อมกับปัญหาการขาดดุลการค้า คุลบัญชีเดินสะพัด และการขาดดุล

งบประมาณในลักษณะที่เรื้อรังมานาน ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง สถาบันการเงินถูกกดคั้นจากผู้ออมหรือเจ้าหนี้ คุณภาพของสินทรัพย์และลูกหนี้เสื่อมถอยมาก เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นก่อนข้างจับพลัด ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบในหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การจ้างงาน และบั่นทอนสุขภาพจิตของคนไทยลดลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเข้าร่วมในโครงการขอรับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการเงินจาก กองทุนการเงินระหว่างประเทศหรือ IMF (International Monetary Fund) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (บังอรรัตน์ วุฒิกนกและคณะ, 2542)

สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุข แต่ปัจจุบันได้ถูกทำลายลงด้วยฝีมือของมนุษย์และนับวันจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อเนื่องกันทั่วโลก สภาพแวดล้อมที่ดีเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีและการอยู่ดีมีสุข ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้พัฒนาดัชนีชี้วัด โดยคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานหลักในการดำรงชีวิตของคนใน 3 ด้าน ด้านแรก คือ ความต้องการที่อยู่อาศัยและการได้รับการบริการสาธารณสุขโรค ประเมินได้จาก แนวโน้มการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และการได้รับบริการด้านสาธารณสุขโรค (ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์) ที่มีความมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ด้านที่สองคือ ความปลอดภัยในชีวิตและสติปัญญาเสพคิดว่ามีมากน้อยเพียงใด ด้านที่สาม คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แหล่งน้ำ เสียง อากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ป่าไม้ มีแนวโน้มเป็นอย่างไร ดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันเมื่อพิจารณาจากความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสาธารณสุขโรค พบว่ามีแนวโน้มดีขึ้นมาก ขณะที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมที่ยังคงมีปัญหาคือด้าน ทั้งปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง ขยะในเขตเมือง ป่าไม้ที่ลดลง และน้ำเสียในเขตชนบท ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้กับทุกฝ่ายในสังคมมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวเราให้ดีขึ้นและมีอยู่ในทุกกลุ่มคนทั้งเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ จะนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทย (พวงแก้ว ปรีชาธนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคลและกานดา ชูเชิด, 2544)

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรงตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 รัฐบาลต้องสูญเสียเงินรายได้จากการเก็บภาษีอากรเป็นจำนวนมากและมีความจำเป็นต้องเข้ามารับการกระตุ้นเศรษฐกิจแทนภาคเอกชนที่อยู่ในสภาพอ่อนแอและต้องประสบกับภาวะหนี้สินเป็นจำนวนมาก จึงมีการกู้ยืมเงินจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ รวมทั้งชดเชยความเสียหายแก่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน สำหรับหนี้ต่างประเทศของธนาคารแห่ง

ประเทศไทย (รพท.) ที่เกิดจากโครงการความช่วยเหลือของ IMF ซึ่งนำมาใช้เป็นเงินสำรองทางการ และหาผลตอบแทนจากการลงทุนของต่างประเทศ รวมทั้งเงินฝากในสถาบันการเงินต่างประเทศได้ รับภาระในการชำระคืนเป็นงวดๆ และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ประชาชนทั้งประเทศจะต้องเข้ามารับภาระการชำระคืนนี้ในอนาคต การก่อกองหนี้สาธารณะของไทยหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจเป็นสิ่ง ที่จำเป็น และต้องเร่งกระทำเพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าสามารถสร้างรายได้เข้า ประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยภาวะเศรษฐกิจไม่มีแรงกดดันด้านเงินเพื่อ อัตราดอกเบี้ยไม่อยู่ในระดับสูงเกินไป ควบคู่กันนี้เศรษฐกิจยังคงเกินดุลสูงและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมี เสถียรภาพ แนวทางการดำเนินนโยบายบริหารหนี้มีประสิทธิภาพหนี้สาธารณะในระดับสูงก็ไม่ส่ง ผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจเพราะมีขีดความสามารถชำระหนี้ เพื่อให้ยอดหนี้ทยอยผ่อนคลาย ลงได้ ในทางกลับกันถ้ามีการก่อกองหนี้ในระดับสูงมากเกินไปจะทำให้ภาระการชำระคืนนี้ (เงินต้น และดอกเบี้ย) ในแต่ละปีสูงขึ้นในอัตรารวดเร็วกว่าอัตราการเพิ่มของงบประมาณรายจ่ายโดยรวม ทำให้งบประมาณรายจ่ายประจำและรายจ่ายลงทุนประจำปีจะขยายได้ในขอบเขตจำกัดอาจเป็น อุปสรรคต่อการบริหารงาน อย่างไรก็ตาม ภาระหนี้อาจเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ ใน กรณีที่อาจมีการเร่งรัดชำระคืนเงินต้นหรือดอกเบี้ยของหนี้มีระดับสูงขึ้นในปัจจุบัน (กลุ่มวิชาการ สำนักประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายวิจัยและวางแผนสินเชื่อ, 2544)

หมายเหตุ หนี้สาธารณะ (Public debt) หรือหนี้ภาครัฐ (Government debt) คือ หนี้ ที่รัฐบาลกู้โดยตรง หนี้รัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินทั้งที่รัฐบาลค้ำประกันและไม่ค้ำประกัน หนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (FIDF)

บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ด้านเศรษฐกิจพบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของคนในชนบทขึ้นอยู่กับภาคเกษตร การ เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เท่านั้น ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพและการประกอบอาชีพ เกษตรกรยังประสบปัญหาถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง ขาดความรู้ในการพัฒนาคุณภาพ และปริมาณผลผลิตทำให้ใช้ต้นทุนในการผลิตสูง แต่ประสิทธิภาพการผลิตลดลง เกิดภาระหนี้สิน จากการกู้ยืมเงินมาลงทุน เช่น ซื้อมั้ย เมล็ดพันธุ์ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็นต่อการผลิต

ด้านสังคมนั้นเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในชนบทสำเร็จการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ยังไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาคนในชุมชนเดียวกันได้ และยังพบว่าชุมชนบางแห่งในชนบทยังประสบปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากขาดความรู้ด้านการป้องกันและการรักษาสุขภาพที่ถูกต้องบริโภคอาหาร ไม่ถูกสุข ลักษณะ รวมทั้งปัญหาด้านยาเสพติดในชุมชนเพิ่มมากขึ้น (สำนักประสานการพัฒนาชนบทและ เมืองและคณะ, 2544)

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมของสังคมไทยในเรื่องการประณีประนอม การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีน้ำใจ ความเป็นพี่น้อง การช่วยเหลือผู้อื่นผู้ด้อยกว่า การตอบแทนบุญคุณ ทำให้สังคมมีความเป็นปึกแผ่น และสงบราบรื่น แต่ถ้านำมาใช้ในทางที่ผิดและขัดแย้งกับความถูกต้อง ค่านิยมนี้อาจจะบั่นทอนสังคมได้ (วารสาร สยาม โกลด์, 2545)

ตัวเลขเศรษฐกิจที่ประเมินโดยไอเอ็มเอฟ ทำให้ทราบว่าเศรษฐกิจเมืองไทยมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ค่านิยมของคนไทยบางกลุ่ม ที่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ชื่อของสุร่ยสุร่าย นิยมสินค้าจากต่างประเทศ ทำให้ตัวเลขของสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ได้แก่ สุรา และเครื่องสำอางค์ สูงขึ้นมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขติดลบและกระแสเงินสดไหลออกค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังปรากฏตัวเลขว่าคนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศค่อนข้างสูงในช่วงปีภาคเรียน นำเป็นห่วงอย่างยิ่งว่าทัศนคติของคนไทยในอนาคตจะพุ่งเพื่อตามบรรพบุรุษ นำมาซึ่งปัญหาความล้มเหลวของชาติ (ยุพาพร, 2545)

สาเหตุอีกประการ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยลดหย่อนให้คนไทยชั้นกลางที่เริ่มมีเงินเดือน 7,500 บาท สามารถกู้หนี้ยืมสินได้โดยสะดวก หรือการใช้บัตรเครดิต เป็นการกระตุ้นสังคมส่วนกลางให้ฟุ่มเฟือย และสนับสนุนให้นำเงินอนาคตมาใช้ปัจจุบัน มีการตั้งคอกเบี้ยและเบี้ยปรับตามใจชอบ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการเอาเปรียบผู้บริโภคร ก่อให้เกิด “โรคแห่งบัตรเครดิต” กับลูกหนี้ เป็นสาเหตุให้อัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้น และทำให้ผู้กู้ซึ่งเป็นลูกจ้างชั้นกลางต้องหันไปแสวงโชคทั้ง ลอตเตอรี่ หวย พนันบ่อน พนันบอล และค้ายาเสพติด กลายเป็นปัญหาหลักของโลกในปัจจุบัน (มานพ พงศทัต, 2545)

บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ได้แยกออกจาก หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 4 และได้ขึ้นทะเบียนขอตั้งหมู่บ้านในปี พ.ศ.2533 คนกลุ่มแรกที่มาตั้งถิ่นฐาน คือ นายแบ็ง เกษสูงเนิน นายเยี่ยม มาสูงเนิน และนายดี กายสูงเนิน สาเหตุที่ย้ายมาเพราะต้องการที่ทำกินเป็นของตนเอง โดยในอดีตหมู่บ้านทุ่งสะแบงหมู่บ้าน 7 เป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ มีหนอง บึง ซึ่งมีความกว้างประมาณ 20 ไร่ ในบริเวณรอบๆ สระน้ำมีต้นสะแบงทั้งต้นเล็กและต้นใหญ่ ขึ้นปกคลุมพื้นที่ริมสระน้ำชาวบ้านกลุ่มแรก จึงตั้งชื่อให้หมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านทุ่งสะแบง เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7 โดยประชากรส่วนใหญ่ย้ายมาจาก หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 ตำบลมะเกลือใหม่และตำบลมะเกลือเก่า

สภาพปัจจุบัน

ในอดีตสภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านทุ่งสะแบง เป็นป่าเต็งและป่าเพ็ก มีหนองน้ำและริมหนองน้ำมีดินสะแบงขึ้นอยู่มากมาย แต่ในปัจจุบันสภาพป่าไม้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ส่วนหนองน้ำสาธารณะอยู่ในสภาพดินแข็ง แหล่งน้ำที่ใช้ภายในหมู่บ้าน ได้แก่ บ่อน้ำตื้น 40 บ่อ คลองน้ำ 1 แห่ง และห้วยซับหว่า แต่ไม่สามารถใช้ได้ตลอดปี มีเพียงสระน้ำ 2 แห่งในหมู่บ้านที่สามารถใช้ได้ตลอดปี หมู่บ้านทุ่งสะแบงมีอาณาเขตติดต่อดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดกับหมู่บ้านริมคลองพัฒนา และหมู่บ้านอ่างแก้ว
ทิศใต้	ติดกับหมู่บ้านวังรางน้อย ตำบลมะเกลือเก่า
ทิศตะวันออก	ติดกับหมู่บ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลมะเกลือเก่า
ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 4 และหมู่บ้านโคกสว่าง

ระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ถนนลาดยางมะตอยและทางเกวียน มีไฟฟ้าเข้าเมื่อปี พ.ศ.2527 และน้ำประปาเข้าเมื่อปี พ.ศ.2543 ไม่มีโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่มีนักเรียนไปเรียนยังต่างหมู่บ้านและต่างอำเภอ มีหอกระจายข่าวในการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ 1 แห่งปัจจุบันหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีประชากรจำนวน 404 คน แบ่งเป็นชาย 217 คน หญิง 187 คน รวมทั้งสิ้น 86 ครัวเรือน

ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7

หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด 3,250 ไร่ แบ่งเป็นที่นา 200 ไร่ ที่สวนจำนวน 50 ไร่ ได้แก่ สวนมะม่วง ขนุน มะขามหวาน มะนาว น้อยหน่า มะพร้าว มะกรูด เป็นต้น ที่ไร่ 3,000 ไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย และมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ โคนม ไก่ เป็ดเทศ และนกกระทาจอกเทศ ปัจจุบันมีร้านค้า 5 แห่ง และโรงสีข้าว 3 แห่ง รายได้ของประชากรต่อปี แบ่งเป็นรายได้ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท มี 15 ครอบครัวยุ่ ช่วง 10,001 – 20,000 บาท มี 20 ครอบครัวยุ่ ช่วง 30,001 – 50,000 บาท มี 10 ครอบครัวยุ่ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจโดยรวมในหมู่บ้านน่าจะดี แต่ตรงข้ามกับสภาพความเป็นจริงในหมู่บ้านยังมีฐานะยากจนอยู่มาก จึงควรมีการส่งเสริมอาชีพของประชากร

ด้านวัฒนธรรม

หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ยังคงมีครอบครัวขยายที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่เหลืออยู่บ้าง มีการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามัคคี มีผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ และคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมเป็นอย่างดี ในหมู่บ้านยังมีวัดทุ่งสะแบง ซึ่งมีพระจำนวน 4 รูป

แผน 3 รูป ภาษาที่ใช้กันในหมู่บ้าน คือภาษากลาง และภาษาโคราช มีการทำบุญประเพณีในเดือนต่างๆ ได้แก่ เดือนมกราคม ขึ้นปีใหม่ กุมภาพันธ์ เทศน์มหาชาติและมาฆบูชา เมษายน สงกรานต์ พฤษภาคม วิสาขบูชาและไหว้ปู่ตา กรกฎาคม เข้าพรรษา และตุลาคม ออกพรรษา

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินหน่วยระบบ A : การบริหารจัดการกองทุนและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการบริหารจัดการกองทุนและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นเงินเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เงิน 1 ล้านบาท เป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้หมู่บ้านที่มีความพร้อมในการบริหารตนเองทั่วประเทศ เพื่อใช้ในการหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชน เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติซึ่งหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ได้รับการจัดสรรโอนเงินเข้าเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2544 และเริ่มปล่อยกู้ให้กับสมาชิกเป็นงวดแรกเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2545

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ชุดแรก มีจำนวน 10 คนเป็นชาย 5 คน เป็นหญิง 5 คน ได้มาจากการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน มีการคัดเลือกตามระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้ มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ และมีคุณภาพของคณะกรรมการที่ดีครบถ้วน

การรับสมัครสมาชิก พิจารณานุมัติเงินกู้ ปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก การรับชำระเงินกองทุนคืน การนำผลกำไรที่ได้ไปจัดสรรผลประโยชน์ เป็นไปตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและมติในที่ประชุมของคณะกรรมการรับรองเป็นเอกฉันท์

ผลการประเมินกระบวนการของการบริหารจัดการกองทุนและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า สมาชิกผู้ขอกู้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักของตนเองอยู่แล้ว และได้ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านเพิ่มเพื่อเป็นทุนสมทบในการประกอบอาชีพ เช่น ทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย เป็นต้น แต่การปล่อยกู้ของคณะกรรมการทำให้สมาชิกได้เงินไม่ทั่วถึงและไม่ปล่อยกู้ให้กับสมาชิกทั้งหมด เพราะสมาชิกบางคนขาดคุณสมบัติและความน่าเชื่อถือในการชำระคืนเงิน จึงทำให้คณะกรรมการถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนใน

หมู่บ้าน เมื่อสมาชิกที่เป็นเครือข่ายของคณะกรรมการได้รับการพิจารณาให้กู้ได้ก่อน แต่สมาชิกบางคนไม่ได้รับการพิจารณาให้กู้

กระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 พบว่า ยังไม่มีการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบ เอกสารเกี่ยวกับบัญชีส่วนใหญ่เป็นการจดบันทึกไว้ในกระดาษ และจัดทำเป็นรายงานประจำเดือนส่งทางอำเภอเท่านั้น โดยประธานกองทุนจะเป็นผู้ดูแลควบคุมบัญชีทั้งหมด ฝ่ายற்றுบัญชีมีหน้าที่เพียงเซ็นชื่อ จึงควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการทุกฝ่าย และปรับปรุงการทำงานให้เป็นระบบมากขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำงาน

การทำธุรกิจของสมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่นำไปประกอบอาชีพส่วนตัว ทั้งอาชีพเดิมและอาชีพใหม่ สมาชิกเป็นผู้หาตลาดในการส่งสินค้าเอง คณะกรรมการหรือหน่วยงานของรัฐควรมีบทบาทและมีส่วนช่วยเหลือสมาชิกผู้กู้ในการจัดตั้งกลุ่มและการหาตลาดให้กับสมาชิกที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำธุรกิจ

ผลการประเมินผลผลิตของการบริหารจัดการกองทุนและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้ผลโดยตรง พบว่า กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ให้ความร่วมมือเรื่องการประชุม และจัดเวทีประชาคมสมาชิก คณะกรรมการการที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาบริหารจัดการกองทุนเป็นไปอย่างสุจริตยุติธรรม และมีความตั้งใจในการทำงาน การพิจารณาเงินกู้แต่ละครั้งจะต้องขอคืนในที่ประชุมว่าจะปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกจำนวนกี่รายจำนวนเงินเท่าใด และสมาชิกยังมีการฝากเงินตั้งจะหรือเงินออมทรัพย์เป็นรายเดือนเพื่อความเข้มแข็งของกองทุนและสร้างฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชน สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการ ในเรื่องการจัดทำบัญชี

ผลกระทบโดยตรง พบว่า หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 86 คน ปล่อยกู้จำนวน 63 ราย ยอดเงินกู้รวมทั้งสิ้น จำนวน 987,000 บาท มีเงินออมตั้งจะจำนวน 16,117.75 บาท สมาชิกไม่สามารถกู้ได้หมดทุกคนเพราะเงินกู้ไม่เพียงพอกับสมาชิกทุกคนจึงพิจารณาปล่อยกู้ให้กับสมาชิกบางคนที่มีคุณสมบัติตรงตามระเบียบกองทุนมากที่สุดและขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีการเรียกเก็บเงินคืนจากผู้กู้ทั้งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย 2 ครั้ง เพื่อให้ง่ายในการปรับบัญชีให้ถูกรอบระยะบัญชี

ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 เป็นกองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพที่เข้มแข็ง เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ และเศรษฐกิจ มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน ระดับอำเภอ ระดับประเทศในอนาคต

ผลประเมินหน่วยระบบ B หน่วยประเมินผลผลิตการดำเนินงานของผู้กู้

ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของการประเมินผลผลิตการดำเนินงานของผู้กู้พบว่าสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนจะมีประสบการณ์ในการดำเนินงานของตนเอง เช่น การทำไร่ทำนา การเลี้ยงสัตว์ การค้าขาย เป็นต้น ซึ่งเป็นอาชีพเดิมที่ทำมานาน โดยกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสูงเนินมาเป็นทุนหมุนเวียนในขั้นต้น ต่อมาได้มีเงินกองทุนหมู่บ้านเข้ามาในหมู่บ้านทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพและจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรต่างๆขึ้น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ปลูกไม้ตัดดอกเบญจมาศได้ร่วมกับหมู่บ้านบุโสสน หมู่ที่ 9 ซึ่งมีองค์กรเครือข่ายอยู่ก่อนแล้ว) เป็นต้น ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ และรู้จักการบริหารจัดการกลุ่ม เมื่อมีเงินกองทุนหมุนเวียนหนึ่งล้านบาทเข้ามาสู่หมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านรู้จักการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเองได้เร็วขึ้น นั้นหมายถึงการได้รับการยอมรับจากที่ประชุมใหญ่เรียบร้อยแล้ว โดยถือมติในที่ประชุมเป็นเอกฉันท์

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการประเมินผลผลิตการดำเนินงานของผู้กู้พบว่าจำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กู้นำเงินที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ สมทบทุนในกิจการเดิม เช่น ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ (โคนม โคนเนื้อ ฯลฯ) และอื่นๆ ตามความถนัด เป็นต้น ทำอาชีพเสริม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ปลูกไม้ตัดดอกเบญจมาศ) เพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัว แต่บางรายได้นำเงินกู้กองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เพราะมีเหตุจำเป็น การพิจารณาปล่อยกู้ครั้งต่อไปต้องอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการว่าจะบริหารจัดการกองทุนอย่างไร โดยไม่ผิดต่อกฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน

ผลการประเมินกระบวนการของการดำเนินงานของผู้กู้พบว่าผู้กู้หลายรายสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ได้ผลจริง มีการนำเงินไปใช้หมุนเวียนในกิจการและมีการบริหารจัดการเงินที่ดี มีการจัดหาตลาดเอง มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม ในรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำไปใช้หนี้สิน สามารถหมุนเวียนเงินได้ในระยะหนึ่ง เป็นการลดภาระหนี้ของตนเองได้ แต่ไม่ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ทำให้ไม่เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย แต่สามารถบรรเทาทุกข์ให้กับสมาชิกได้ในช่วงหนึ่ง

ผลการประเมินผลผลิตของการดำเนินการของผู้กู้พบว่าสมาชิกผู้กู้เงินถ้ามีการดำเนินการตามความถนัดและวัตถุประสงค์ของโครงการตนเอง มีวินัย ซื่อสัตย์ สามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพของตนเองได้ มีรายได้เพื่อใช้หมุนเวียนภายในครอบครัว และเกิดรายได้หมุนเวียนในหมู่บ้านด้วย และถ้าใช้เงินผิดวัตถุประสงค์สามารถชำระหนี้คืนได้หรือไม่ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือไม่

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านสามารถประเมินได้จากดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินการของผู้กู้ คือ ในแต่ละปีผู้กู้สามารถคืนเงินได้กี่ราย ใช้เงินตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เงินกองทุนหมู่บ้านอยู่ครบและมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับหมู่บ้านและสมาชิก มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง

ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 คือ กลุ่มอาชีพเลี้ยงโคเนื้อ เป็นการจับกลุ่มผู้กู้ที่ทำกิจการเดียวกันถึง 34 ราย ทำให้เกิดกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน โดยการใช้แนวความคิดเชิงระบบ ประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ จำนวนเงินกู้ที่สมาชิกได้จากการกู้เงินกองทุนเพื่อนำเงินที่ได้ไปลงทุนในการประกอบอาชีพเลี้ยงโคเนื้อ สมาชิกผู้กู้ได้นำเงินที่ขอกู้กองทุนไปเป็นทุนสมทบเพื่อความเข้มแข็งของกลุ่มทำให้เกิดธุรกิจที่มั่นคง

กระบวนการ กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อมีการสร้างองค์กรเครือข่ายที่ดีในกลุ่มผู้เลี้ยงด้วยกัน คือมีการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้กู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหาร จัดการกิจการของตนเอง และเพื่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการให้ยั่งยืน

ผลผลิต ได้แก่ สมาชิกมีรายได้จากการขายโคเนื้อเพิ่มมากขึ้นจากเดิม รู้จักการนำเงินกองทุนไปหมุนเวียนในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง รู้จักการบริหารจัดการเงินด้วยตนเองทั้งในรูปแบบตนเองและในนามกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 พบว่า

กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2544 และได้รับเงิน โอนจัดสรรจากรัฐบาลกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2544 เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารการเงินของตนเอง เพื่อการนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ระบบบริหารจัดการกองทุนพบว่ากองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 เมื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วได้มีการประชุมประชาคมชาวบ้านเพื่อคัดเลือกกรรมการเข้ามาบริหารเงินกองทุน

หมู่บ้านและเปิดรับสมัครสมาชิก คณะกรรมการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุนและขอมติในที่ประชุมจากสมาชิกและคณะกรรมการร่วมกันดำเนินการตามที่วางไว้ในกฎระเบียบ คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันระดมทุนจากการฝากเงินออมสัจจะและการถือหุ้น เมื่อกองทุนหมู่บ้านได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทแล้ว คณะกรรมการได้เปิดรับสมัครสมาชิกผู้ขอกู้ พิจารณาเงินกู้ ปล่อยเงินกู้ จัดทำบัญชีคุมเงินกองทุนและเงินออมสัจจะ และแบบคำขอกู้ จัดการตรวจสอบโครงการที่สมาชิกขอู้เงินไปดำเนินการประกอบอาชีพถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ แล้วนำผลที่ได้รายงานต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ

กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากบุคคลภายในและภายนอกหมู่บ้าน เช่น การทำประชาคมภายในหมู่บ้านของตน การประชุมระดับตำบล และระดับอำเภอ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้กับกองทุนหมู่บ้าน ให้มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน นำเงินกองทุนที่ได้ไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชุมชน คนในชุมชนรู้จักการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ สมาชิกกองทุนนำเงินที่กู้ได้ไปประกอบอาชีพตามความถนัด ประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวก พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพตามความถนัดมาก่อน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นการดำเนินกิจการธุรกิจ ในชุมชนโดยการพึ่งพาตนเอง นำพาไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยด้านลบ พบว่า ชาวบ้านบางส่วนเป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน และนายทุนที่คิดอัตราดอกเบี้ยสูง เนื่องจากต้องนำเงินที่กู้มาประกอบอาชีพมาใช้จ่ายภายในครอบครัว จึงทำให้ขาดเงินหมุนเวียนในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและขอู้เงินกองทุนไปเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้การลงทุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ จึงไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งพบว่าคนในชุมชนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน ทำให้เกิดการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านและตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านกำหนดพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้านสาธารณะประโยชน์ อยู่ร่วมกันอย่างสงบ หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด ผู้นำชุมชนเข้มแข็งนำพาไปสู่ความผาสุกของหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านรู้จักหน้าที่ของตนเองในการดำเนินกิจการในการประกอบอาชีพ ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการในเรื่องต่างๆ เป็นอย่างดี

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่พบว่า ก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ประชาชนในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มผู้เลี้ยง โคเนื้อ กลุ่มผู้เลี้ยง โคนม เป็นต้น เมื่อมีเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นทำให้สมาชิกกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ขอกู้เงินกองทุนเพื่อไปเพิ่มเติมจากทุนเดิมที่มีอยู่ กลุ่มออมทรัพย์ (สัจจะ) เป็นต้น ทำให้เครือข่ายองค์กรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการลดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในชุมชนของตน

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

โครงการกองทุนหมู่บ้านมีความสำคัญต่อประชาชนในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 โดยตรง เพราะชาวบ้านเป็นเจ้าของกองทุน ต้องมีการบริหารจัดการเงินกองทุนนั้นให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการเรียนรู้ จัดตั้งองค์กรเครือข่ายร่วมกัน เพื่อสร้างความพร้อมของหมู่บ้าน และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุนและต้องมีการติดตาม ประเมินผลในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่ต้องพึ่งพาชุมชนอื่น หรือกู้เงินนอกระบบดอกเบี้ยสูงจนไม่สามารถชำระหนี้ได้ เกิดการสร้างภาระหนี้อย่างไม่สิ้นสุด โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถลดภาระหนี้ได้แต่ต้องเกิดจากการนำเงินไปใช้จริงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ และสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และนำเงินมาชำระคืนได้ ทำให้เกิดการหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจะทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 หมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2544 และได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2544 มีสมาชิก 86 คน มีผู้กู้ทั้งหมด 63 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 987,000 บาทมีเงินออมสะสมจำนวน 16,117.75 บาท ผู้กู้นำไปประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงโคนม ทำการเกษตร และค้าขาย มีคณะกรรมการกองทุนจำนวน 10 คน เป็นชาย 5 คน และหญิง 5 คน การประเมินโครงการในครั้งนี้ได้ใช้กรอบความคิดของสตีฟเฟิลบีม คือ CIPP MODEL ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบของกองทุน ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน และเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 โดยมีการศึกษาเป้าหมายของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน กรอบการประเมินใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP MODEL

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 มีดังนี้ คือ

กระบวนการดำเนินงานกองทุนพบว่ากองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 เมื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วได้มีการประชาคมชาวบ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการเข้ามาบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและเปิดรับสมัครสมาชิก คณะกรรมการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการ

บริหารจัดการกองทุนและขอมติในที่ประชุมจากสมาชิกและคณะกรรมการร่วมกันดำเนินการตามที่วางไว้ในกฎระเบียบ มีการฝากเงินออมสัจจะและการถือหุ้น เมื่อกองทุนหมู่บ้านได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลเป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทแล้ว คณะกรรมการได้เปิดรับสมัครสมาชิกผู้ขอู้พิจารณาเงินกู้ ปล่อยเงินกู้ จัดทำแบบคำขอู้ จัดการตรวจสอบโครงการที่สมาชิกขอู้เงินไปดำเนินการประกอบอาชีพถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ แล้วนำผลที่ได้รายงานต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ มีดังนี้

ปัจจัยด้านบวก พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพตามความถนัดมาก่อน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นการดำเนินกิจการธุรกิจชุมชนโดยการพึ่งพาตนเอง นำพาไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยด้านลบ พบว่า ชาวบ้านบางส่วนเป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน และนายทุนที่คิดอัตราดอกเบี้ยสูง เนื่องจากต้องนำเงินที่กู้ยืมมาใช้จ่ายภายในครอบครัว จึงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและขอู้เงินกองทุนไปเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้การลงทุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ จึงไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้านสาธารณะประโยชน์ อยู่ร่วมกันอย่างสงบ หมู่บ้านปลอดจากยาเสพติด ผู้นำชุมชนเข้มแข็งนำพาไปสู่ความผาสุกของหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านรู้จักหน้าที่ของตนเองในการดำเนินกิจการในการประกอบอาชีพ ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการในเรื่องต่างๆ เป็นอย่างดี นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

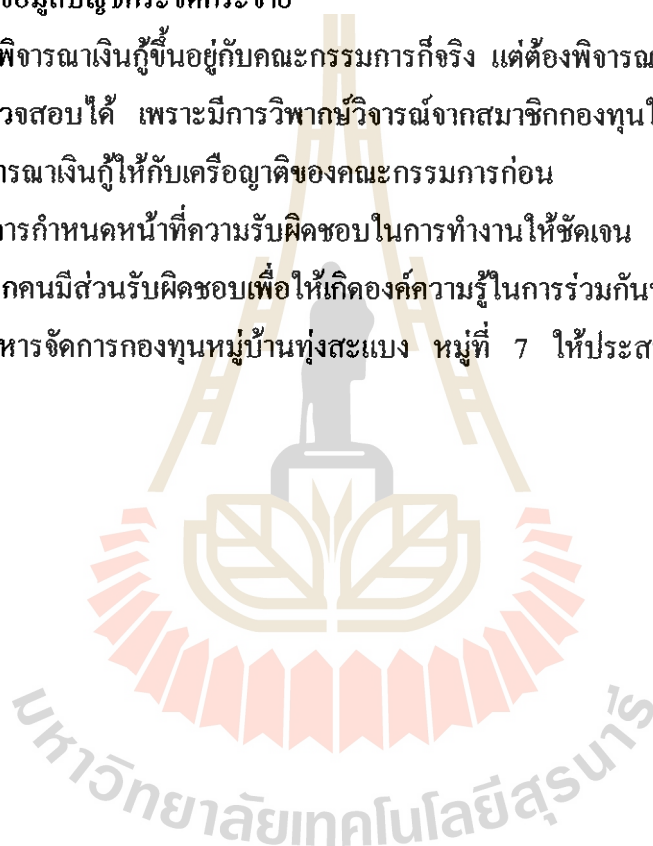
จากการปฏิบัติงานในพื้นที่กองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ

1. สมาชิกควรนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริงตรงตามที่ขอกู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีสิทธิภาพอย่างแท้จริง แต่ถ้านำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์จะเกิดผลกระทบตามมา เช่น เกิดความแตกแยกภายในชุมชน และควรมีการตรวจสอบการใช้เงินกู้้นั้นเป็นระยะๆ จากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการทำรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับระบบเอกสารที่ใช้ในกองทุน ให้มีความเป็นระเบียบ สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย โดยเฉพาะการทำบัญชีเกี่ยวกับกองทุน เพราะการจัดทำบัญชีไม่เป็นระเบียบ ข้อมูลบัญชีกระจุกกระจาย

3. การพิจารณาเงินกู้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการก็จริง แต่ต้องพิจารณาโดยรอบคอบและโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เพราะมีการวิพากษ์วิจารณ์จากสมาชิกกองทุนในเรื่องการไม่ปล่อยกู้ทุกราย และการพิจารณาเงินกู้ให้กับเครือญาติของคณะกรรมการก่อน

4. มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานให้ชัดเจน มีการกระจายงานให้กับคณะกรรมการทุกคนมีส่วนรับผิดชอบเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการร่วมกันทำงาน และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 7 ให้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานประสานแผนอุตสาหกรรม. (2542). SMEs : พื้นฐานเศรษฐกิจไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 36 : 57-64.
- กลุ่มวิชาการสำนักประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายวิจัยและวางแผนสินเชื่อ. (2544). หนี้สาธารณะในระดับที่เหมาะสม. เศรษฐกิจวิเคราะห์. 19(2) : 11-20.
- เจดีย์ บุรีภักดี และคณะ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาฯ.
- ทีมข่าวเศรษฐกิจ (16 กรกฎาคม 2545) รัฐปรับแผนแก้ความยากจนเน้นชุมชนเข้มแข็งบนลำแข้งเปิดโอกาสผู้มีสุขถ้วนหน้า. บ้านเมือง : 8.
- บังอรรัตน์ วุฒฑกมล และคณะ. (2542). ไอเอ็มเอฟกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 16 : 27-42.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2545). เงินไม่สำคัญเท่ากับทุนทางสังคม ตัวอย่างดีๆเกิดขึ้นในทุกจังหวัด. ประชาชาติธุรกิจ : 2.
- พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์,สุเมธ เหลืองศิริมงคล และกานดา ชูเชิด. (2544). สภาพแวดล้อมของไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 57-66.
- มานพ พงศทัต. (2545). บัตรเครดิต :วิธีป้องกันล้มละลายประชาชน "CHAPTER 17". กรุงเทพฯ ธุรกิจ.
- ยุพาพร. (2545). คำนิยมคนไทย แวดวงเศรษฐกิจการเมืองและสังคม. รวมพลัง : 10.
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล,ทีปรัตน์ วัชรารกุล และวิมา เตชะพนาดร. (2544). ความยากจน : ปัญหาที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา. เศรษฐกิจและสังคม. 36 : 37-44.
- วราภรณ์ สามโกเศศ. (2545). คำนิยมสังคมไทยอาบั้นทอนสังคม. ระดมสมอง.
- องค์การบริหารส่วนตำบล. (2543). แผนพัฒนาตำบลมะเกลือใหม่.
- อุดม จารัตพันธุ์ และคณะ. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการ